

IŞIKLA SANAT YAPANLAR OTTO PIENE VE HANS KOTTER

*"Eserimin parlak olmasını isterim /
Şimdiki zamandan daha parlak"*

-Otto Piene

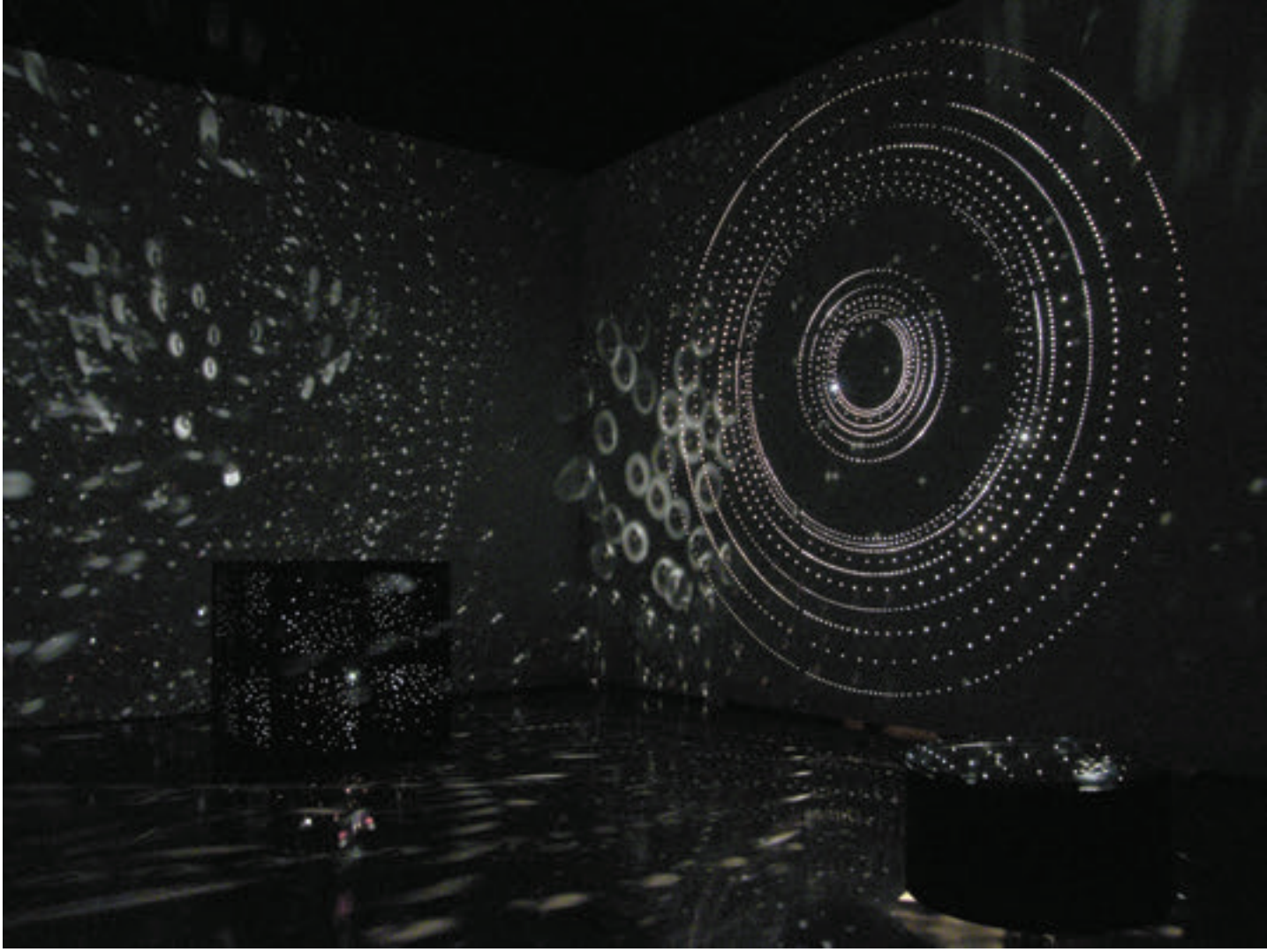
*"Felaket zamanında bir flaş patlaması
fakat aynı anda,
daha iyi bir şey olarak -yeniden doğuş.
Kayıp olmadan başlangıç olmaz,
Felaketin ihtişam ve güzelliği gibi."*

-Hans Kotter.

YAZI: ANNABELLE KRAUSE SCHILLING

Otto Piene tam bir Rönesans sanatçısıdır; resim, heykel, plastik sanatlar, multimedya, öğretmenlik, basın-yayın, ışık sanatı, çevre ve gökyüzü sanatı, tiyatro ve opera alanlarında işler üretir, yeni yönler belirler; birçokları tarafından "bilimi ve teknolojiyi sanatla buluşturan 20. yüzyılın en etkili avangart sanatçılarından birisi" olarak tanımlanır. Aldığı birçok ödülün yanı sıra 2013 yılında Helsinki'de Leonardo da Vinci Sanat Ödülü'ne layık görülen Otto Piene, Almanya'daki ilk Light Art Prize ödülünü alan sanatçıdır aynı zamanda.

1928 yılında Almanya'nın Westphalia şehrinde doğan Piene resim, sanat eğitimi ve felsefe alanlarında eğitim aldı. 50'li yıllarda Grid Resimleri ("Grid Picture") yapmaya başladı. 1957'de Heinz Mack ile ZERO Grubu'nu kurdu; daha sonra aralarına Guenther Uecker'in de katıldığı grup savaş sonrasında, ışık, duman ve ateş gibi yeni malzemelerle, hareket gibi yeni formlar ve gökyüzü gibi yeni alanlarla, daha karmaşık araçlarla kendilerini ifade etmeyi ilke edindi.

Otto Piene, "Untitled", ışık odası, delikli duvarlardan yansıyan farklı ışık kaynakları, 556x612x381 cm Robert Simon Celle koleksiyonu, Almanya.

Sol sayfa

Otto Piene, "Untitled", ışık odası delikli duvarlardan yansıyan farklı ışık kaynakları, Boston, Amerika.

Otto Piene eşi Elizabeth Grolldring Piene ile birlikte ismi 1968'de MIT Center for Advanced Visual Studies, Cambridge/ Massachusetts olarak değişen Pennsylvania Üniversitesi'nde hocalık yapmaya başladı. Öğretmen olarak başladığı üniversitenin 1993 yılında direktörlüğüne getirildi. 2008 yılında ZERO Vakfı'nı kuran sanatçı vakfın amacını "uluslararası ZERO hareketinin ortaya çıkardığı işleri korumak, sunmak, araştırmak ve duyurmak" olarak açıklıyor. Otto Piene bugün Groton/ Massachusetts ile Almanya/Düsseldorf arasında mekik dokuyor.

Birçok uluslararası çağdaş sanatçıyla arkadaş olan sanatçının birlikte çalıştığı isimler arasında Nam June Paik, Tinguely, Yves Klein, Dan Flavin ve Christo bulunuyor. Piene 50'li yıllarda fırça yerine stencil kalemleriyle kâğıt, karton ve tuval üzerine işler üretmiştir; kısa süre sonra da grid'ler (şablonlar) yapmaya başlayan sanatçı balmumu, kül gibi malzemelerle denemeler yapar. Tuvali direk ateşe verdiği işleri de vardır (Ateş Tabloları). Bu grid resimleri sanatçıyı motiflerin arasından yansıyan meşalelerin ışığıyla denemeler yapmaya iter; "böylece izleyicinin uzam algısı genişler ve uyanır." Henüz ilkel

aşamadaki, mekanik çözümler içeren bu ışık dansları koreografik sekanslara yol açar; daha sonra elektronik çözümlerle belli bir düzene soktuğu ışık oyunları, Otto Piene'nin imzası haline gelen stroboskopik ışık ve lazerle yarattığı bale ve kinetik ışık heykellerine dönüşür.

ZERO Hareketi sanatta yeni bir başlangıç yaratmak için ortaya çıkmıştır; II. Dünya Savaşı sırasındaki ışık eksikliği (bombaları engellemek için konulan ışık yasağı ve aslında diğer tüm yasaklar) bu harekete katılan sanatçıların saf ve parlak ışığı aracı olarak kullanmalarının en büyük sebebidir. "Z" harfi "yeni bir başlangıçtan önceki sıfır (zero) noktasına" atıfta bulunur; bu nokta ışık, rüzgar, hareket, ateş ve hava gibi doğadaki güçler kullanılarak "eski durumun bilinmeyen yeni bir duruma dönüştüğü ölçülemez bir alandır." Sanat artık belli bir gruba ait kişilere özel değildir, halka açılmıştır –mümkün olduğunca açık alanlarda, halkın da katılımıyla gerçekleşir hatta. Kalıcı eserler üretmek şart değildir, uçucu ve geçici enstalasyonlar ve müdahalelerdir sanat. Piene'nin o zamanki sosyal-eleştirel görüşleri ayrıca savaş sonrası dönemin ve toplumunun burjuvazi/

Otto Piene, "Electric Rose", 1965, 160 neon lambalı cilalı alüminyum küre. Fotoğraf: Gunter Thorn.

Otto Piene, "Gökkuşağı", 1972 Münih Olimpiyatları için gerçekleştirilen ışık heykeli.

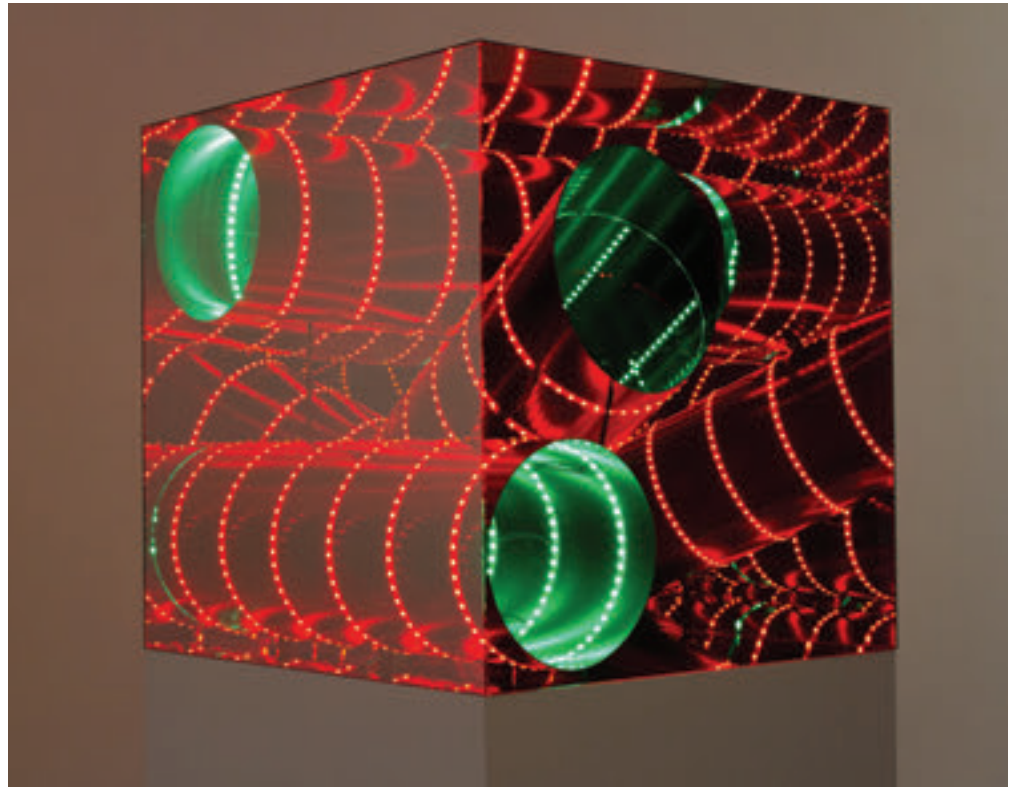

incelikten yoksun bakış açısının yarattığı "ekonomik mucize"ye de odaklanmıştır. Piene'nin yayımladığı ZERO dergisi uluslararası sanat pazarındaki bu yeni estetik anlayış için bir platformdu. 1966'da sanatçı Avrupa ve Amerika'da gerçekleştirilen 55 sergiden sonra grubun "başarılı" sonunu duyurdu. Buna rağmen Otto Piene'ni ışık işleri bugün hâlâ çok seviyor; ışık odalarında izleyiciler problemlerini dışarıda bırakarak dolaşiyor ve yıldız motifleriyle dolu şiirsel bir küreden yansıyan güven verici spotların altında dans ediyorlar. Sanatçı hem sanatın hem de toplumun sınırlarından ve kısıtlamalarından özgürlüğü hedefliyor.

Otto Piene'nin en önemli işlerinden birisi, "dostça yarışlar" sloganlı 1972 Münih Olimpiyatlarında yerleştiği devasa ışık heykelidir. "Gökkuşağı" adlı bu gökyüzü heykeli Olimpiyat gölünün üzerinde 450 metre yükseklikte uzanan kavisli, beş farklı renkteki helyum gazı doldurulmuş polietilen tüplerden oluşuyordu. Yarışların kapanış töreninde gökyüzünde muhteşem bir performans gerçekleştirdi sanatçı.

Piene'nin en anıtsal işi ise Das Geleucht'dur. Sanatçı eski bir maden ocağı kahnıtları üzerine 28 metre yüksekliğinde maden lambası formunda bir heykel dikmiştir; ışığı 8 bin metrekairelik alana yayılan eser geceleri tüm araziyi kırmızıya boyar. Eser geçmişte bu kömür

ocağından çıkarılan kırmızı kor kömürlerle ve oksijenin azalıp gazın fazlaştığını aleviyle haber verdiği için madencinin en iyi dostu Davy lambasına gönderme yapıyor. Bu enstalasyonun sıcak güzelliği bir yandan geçmişte yok edilmiş doğanın çirkinliği ile tezat oluşturması ve mekânı

Otto Piene, "Das Geleucht"
(Madenci Feneri), çelik,
cem ve LED ışıklar, yükseklik:
30 m, 1998-2007, Halde
Rheinpreussen/Moers eski
maden ocağı, Almanya.

Sol sayfa altta

Hans Koter, "Triple Tube",
2012, pleksiglas ve değişken
renkli LED ayna, ahşap,
uzaktan kumadali,
170x70x70 cm, Osthaus
Müzesi, Hagen, 2013.
Fotoğraf: Peter Steffen/dpa.

güzelleştirmesinde, bir yandan da harcanan onca emeğe ve tarihe saygı duruşunda bulunmasında yatıyor.

Otto Piene'nin 85. doğum günü şerefine birçok sergi düzenlendi; 2013'ün yaz aylarında Langen Vakfı'nda gerçekleşen Neuss gökyüzü sanatı etkinliği bu yaz Berlin'de ZKM/ Karlsruhe'de tekrarlanıyor. Ayrıca 18 Temmuz-31 Ağustos 2014 tarihlerinde Berlin'deki Neue National Galerie ve Deutsche Bank Kunsthalle'de açılacak olan sergi, Ekim 2014-Ocak 2015'te Guggenheim New York'ta sanatseverlerle buluşacak.

Hans Koter 1966 yılında Almanya'nın Muehlheim şehrinde doğdu. New York ve Münih'te sanat eğitimi aldı. 2004 yılında Bavarya Kültür Ödülü'ne layık görülen sanatçı 2007-2013 yılları arasında Almanya, Stuttgart'daki Sanat ve Tasarım Akademisi'nde dersler vermiştir. İşleri Avrupa ve Amerika'da gösterilen Koter'in özel koleksiyonlarda da birçok eseri bulunmaktadır; Türkiye'deki Borusan koleksiyonu da buna dahildir. Sanatçı halen Berlin'de yaşıyor ve çalışıyor.

Işıkla sanat yapan Hans Koter hem konu hem de araç olarak ışık ve rengi kullanır; izleyicide farklı algılar yaratmak için uğraşır. En bilinen işleri "Big Bang...Interruption" ile "Home, sweet home...Almost" sanatçının yaşamından kesitler içeren, genel önermelerin metaforlara dönüştüğü eserlerdir. Işık heykeli olan "Big Bang...Interruption" arka arkaya dört farklı dizimde "patladığında" zamanda donmuş olan bir eylem anının sessiz animas-

yonuna tanık oluruz; yavaşça sönen bir detonasyonun tekrar canlanmaya çalışmasını anımsatan kıvılcıklar saçar. Hans Koter, "Home, sweet home...Almost" heykelini ise özellikle ekonomik açıdan sıkıntılı zamanlarda kendi evine, oturmuş bir düzene, değere ve özel hayata sahip olma arzusunu ifade eden bir döngü olarak görür. Sanatçının konuya ironik yaklaşımı stabil olmayan bir konumdaki kırılğan cam ev betimlemesinde açığa çıkıyor –bir evin olmazsa olmazı olan arazi parçası bile yok; sanatçı cam evi bir römorkun üstüne yerleştirmiş çünkü. İçerideki yüzlerce LED ışıklı tüp sanatçıya göre "evin" içini bir katedrale benzetiyor; ışıklar aynaların yüzeylerinden defalarca yansırken, işin ciddiyetini bozmadan sayısız yeni manzara yaratıyor.

Hans Koter'in işleri ışıklı uçları olan geometrik formlarda ışık kutuları ve ışık küpleri içerir. Farklı görsel illüzyonlar oluşturur sanatçı işlerinde: Daireler, kareler, "Swarovski" kristalleri gibi parlayan ve izleyiciyi kendine çeken, renk skalası ve parlaklığıyla adeta büyüleyen ışık kaynakları yaratır. Üçlü tüpleri -"solucan deliği" benzeri delikler misali- izleyicinin bakışını uzayın derinliklerine götürür; bu işler standart bakışı kırarak Koter'in tünel görüşü metaforuna gönderme yapan bir tünel görüntüsü yaratır.

Koter kendisini Victor Vasarely ve Op-Art geleneğine bağlı bir sanatçı olarak görür; izleyici kendi algı ve bakma alışkanlığına göre işini inceler ve yorumlar; işle-

Hans Kotter, "Home, sweet home ... Almost", enstalasyon, metal, pleksiglas, LED ışıklar ve römork, 250x150x200 cm, Osthaus Müzesi, Hagen, 2013. Fotoğraf: Achim Kukulis.

Alta

Hans Kotter, "Big BangInterruption", enstalasyon, metal, ahşap, ayna, pleksiglas ve LED ışıklar, 160x110x210 cm, Michaela Stock Galeri, Viyana, 2013. Fotoğraf: Matthias Bildstein.

rindeki farklı renk titreşimlerinin (tüm ışık kutuları uzaktan kumandalıdır) izleyiciye etkisini gözlemler. Kotter'in 2003'teki "TV Shot" serisi alüminyum folyodan elle yapılmış, her birisi üç adet dia slaytı içeren üç ışık kutusundan oluşuyordu. Bu slaytlar televizyonda gösterilen iki Alman filmine aitti ve kareler büyütülüp aydınlatıldığında olabilecek en estetik şekliyle gizemli ve enigmatik sahnelere dönüşmüşlerdi. Sanatçı burada da standart bakış açısını kırarak sinema filmini televizyona, soyut ve durağan bir boyuta indirgeyerek her türlü anlatısal öğeyi siliyordu.

London Bridge Station'da gerçekleştirdiği "Balance" adlı ışık enstalasyonunda da sanatçı yine minimalist bir müdahalede bulunmuştu. Metro istasyonunun bir geçidini kaplayan mavi ışık ilk bakışta sanki koridoru ortadan mavi bir ufuk çizgisiyle kesiyormuş gibi hissediliyordu. Halbuki ışık çizgisi arkadaki duvardaydı. Bu şekilde Kotter bir anlamda mavi gökyüzünü yeryüzünün derinliklerine taşıyarak izleyende hoş bir rahatsızlık duygusu uyandırıyor. Hans Kotter'in "Light Flow" adlı sergisi 26 Ocak'ta Almanya'daki Osthaus Müzesi'nde gerçekleşti. 2014'ün Eylül ayında sergi Celle Sanat Müzesi'nde gösterilecek. Sanatçı 10-13 Nisan arasında gerçekleşen Art Cologne fuarına da New York menşeli De Buck Gallery aracılığıyla katılıyor.

KAYNAKÇA:

Otto Piene röportajları.
Zero Vakfı.
Rebecca Nemser, "A Conversation with Otto Piene", Art New England yayınları, Mayıs 1982.
Koleksiyoner Robert Simon'un Kunstmuseum Celle'de verdiği konuşma. Müzede sadece ışık sanatı eserleri sergileniyor. Simon'un koleksiyonunda hem Otto Piene hem de Hans Kotter'in işleri bulunuyor.
Hans Kotter röportajları.
Kai-Uwe Hemken, "Streuung, Bündelung, Spiegelung. Intuitive Erkenntnis im Werk von Hans Kotter", 2013.

